

Amsterdam, 30 januari 2020

Geachte leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

Volgende week donderdag, 6 februari, heeft uw commissie een Algemeen Overleg over Landbouw, Klimaat en Voedsel. Milieudefensie brengt in dit verband graag het volgende onder uw aandacht:

- (1) Een eerlijke vleesprijs is cruciaal voor het laten slagen van de eiwittransitie
- (2) Een ruim transitiefonds is nodig voor de omslag naar (biologische) kringlooplandbouw
- (3) Vrijhandelsverdragen ondergraven inkomen kringloopboeren: stem tegen CETA
- (4) Voorkom ontbossing als gevolg van import agrogrondstoffen in integraal voedselbeleid

1. Eerlijke vleesprijs cruciaal voor eiwittransitie

Op de agenda staat onder meer het advies '[Duurzaam en gezond. Samen naar een houdbaar voedselsysteem](#)' dat de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) in mei 2018 publiceerde. De Rli stelt dat de productie en consumptie van dierlijke producten, zoals vlees, zuivel en eieren, in belangrijke mate bijdragen aan de broeikasgasuitstoot. In 2050 zou volgens de raad de productieruimte voor de veehouderij kleiner moeten zijn en ons menu minder dierlijke producten moeten bevatten. Het kabinet deelt de analyse dat de transitie naar een duurzamer en gezonder voedselsysteem urgent is en dat de emissie van broeikasgassen zoveel en zo snel mogelijk moet verminderen. Milieudefensie onderschrijft dit.

Ook het kabinet ziet dat stappen naar minder dierlijke en meer plantaardige eiwitten in ons menu nodig zijn. De kabinetsinzet is om dit met name te bereiken via het informeren en bewustmaken van consumenten. [Cijfers van de WUR uit september 2019](#) tonen aan dat de vleesconsumptie vooralsnog niet afneemt. Uit recent [onderzoek vanuit de Erasmus Universiteit](#) blijkt dat juist op het gebied van vlees eten mensen niet geneigd zijn om op basis van informatie hun gedrag aan te passen. Terwijl ze vinden dat ze het eigenlijk wel zouden moeten doen.

Er is dus meer nodig om de eiwittransitie te laten slagen. Milieudefensie pleit samen met de TAPP Coalitie voor het **invoeren van een eerlijke vleesprijs**. Hierin worden geleidelijk alle externe (klimaat-, milieu-, gezondheids-) kosten opgenomen. [CE Delft](#) heeft de duurzaamheidsbijdrage per vleessoort uitgerekend. De meerprijs moet via een fonds ten goede komen aan boeren die verduurzamen. Een hogere prijs voor vlees zou hand-in-hand moeten gaan met een verlaging van het BTW-tarief op groente en fruit. Een [meerderheid van de bevolking steunt dit voorstel](#).

De Rli heeft een dergelijke stap ook aanbevolen. Milieudefensie verzoekt u om er bij de minister op aan te dringen deze aanbeveling over te nemen.

2. Stel transitiefonds in voor omslag naar (biologische) kringlooplandbouw

Het huidige landbouwsysteem is onhoudbaar. De grenzen van wat de aarde, het klimaat en de gezondheid van mens en dier aankunnen, zijn al veel te lang overschreden. In de LNV-visie 'Waardevol en verbonden' onderschrijft het kabinet de noodzaak voor een omslag naar kringlooplandbouw. Milieudefensie wil benadrukken dat urgentie en regie vanuit de overheid geboden is bij het realiseren van deze transitie.

Milieudefensie pleit in dit verband voor het instellen van **een transitiefonds** om boeren financieel te ondersteunen bij het maken van de omslag naar kringlooplandbouw, of te compenseren als ze willen stoppen. Er is volgens [een maatschappelijke kosten-batenanalyse die Greenpeace heeft laten uitvoeren](#) een investering van 22,75 miljard euro nodig om in 20 jaar tijd (of sneller) een volledige transitie naar biologische kringlooplandbouw te realiseren. Gemiddeld dus iets meer dan een miljard per jaar. De maatschappelijke baten overstijgen de kosten ruimschoots.¹ Milieudefensie stelt voor om de Europese landbouwsubsidies te benutten voor dit transitiefonds en banken die de route naar het huidige, vastgelopen landbouwsysteem hebben gefinancierd, te laten meebetalen.

Wij vragen u om richting de minister te pleiten voor het zo spoedig mogelijk instellen van een transitiefonds waarmee de omslag naar (biologische) kringlooplandbouw kan worden gefinancierd.

3. Vrijhandelsverdragen ondergraven inkomen kringloopboeren: stem tegen CETA

Een **goed verdienenmodel voor kringloopboeren** is cruciaal om de bereidheid onder boeren te vergroten om de omslag naar kringlooplandbouw te maken. Het rapport dat de 'Taskforce Verdienvermogen Kringlooplandbouw' in oktober 2019 publiceerde met als titel '[Goed boeren kunnen boeren niet alleen](#)' bevat randvoorwaarden voor een succesvolle transitie, waaronder een zo gelijk mogelijk speelveld met niet-kringloopactiviteiten in binnen- en buitenland.

De Taskforce licht toe dat er nu sprake is van een dubbel ongelijk speelveld voor Nederlandse kringlooplandbouw omdat negatieve effecten van traditionele landbouw (zoals uitstoot van broeikasgassen, andere emissies naar lucht, bodem en water) niet geprijsd zijn en er minder strikte eisen gelden in het buitenland. In [reactie op het advies](#), geeft de minister van LNV aan het belang van een gelijk speelveld te zullen bespreken met Europese collega's en nog naar de andere aanbevelingen te zullen kijken.

Milieudefensie wijst in dit verband op de directe **link tussen de landbouwtransitie in Nederland en de vrijhandelsverdragen die de EU wil afsluiten** met o.a. Canada en de Mercosur-landen. Als gevolg van deze verdragen neemt de import toe van landbouw- en veehouderijproducten, die tegen lagere standaarden zijn geproduceerd en dus goedkoper zijn. Naast een negatieve impact op klimaat, milieu, rechten van lokale gemeenschappen en gezondheid van mens en dier, leidt dit tot oneerlijke concurrentie en blijft het sluiten van kringlopen uit.

1 Onafhankelijk onderzoeksbureau Ecorys rekende drie transitiescenario's voor de landbouw door. Alle drie gaan uit van 50% reductie van stikstofemissie en een krimp van de veestapel van tenminste 45%. Het derde scenario betreft de volledige omslag naar een ecologisch of kringlooplandbouwsysteem. Hieruit blijkt dat voor die omslag een investering nodig is van 22,75 miljard euro.

Lees ook het [Manifest](#) van Milieudefensie, boerenorganisaties, dierenactivisten en vakbonden.

Als Kamerlid heeft u binnenkort de mogelijkheid om voor een gelijk spelveld voor kringloopboeren te kiezen door een stem uit te brengen tegen ratificatie van het CETA-verdrag.

4. Voorkom ontbossing als gevolg van import agrogrondstoffen in integraal voedselbeleid

In de [Kamerbrief in reactie op 'Resultaten Monitor Duurzame Agro-grondstoffen 2016'](#) benoemt het kabinet de zorgen omtrent ontbossing als gevolg van de productie van agrarische grondstoffen en -producten. Nederland is een grote speler op het wereldtoneel als het gaat om de import van met name soja en palmolie. Het kabinet geeft aan vanuit deze positie bij te willen dragen aan het tegengaan van ontbossing en het verduurzamen van ketens.

Gerelateerd aan deze problematiek en kabinetsinzet, deelt Milieudefensie graag een nieuw rapport van ons Europese kantoor, getiteld '**Re-rooting EU Food Supply**'. Deze wordt volgende week aangeboden aan Eurocommissaris Timmermans ter voeding van het debat over de *Farm to Fork Strategy* als onderdeel van de *European Green Deal*, en vanwege de inzet die vanuit de EU wordt beoogt om ontbossing wereldwijd tegen te gaan.

Het rapport maakt duidelijk dat de groeiende import van agrogrondstoffen ontbossing aanjaagt. Ook leidt dit tot schendingen van rechten van lokale gemeenschappen, die voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn van deze bossen. Het zet kort en bondig uiteen wie en wat de drijvende krachten zijn achter de expansie, waarom duurzaamheidscertificering geen oplossing biedt en wat er nodig is om voedselproductie zo te organiseren dat mens, dier, milieu en klimaat er beter van worden. Er staan tal van aanbevelingen in voor een fundamentele transitie in de manier waarop we ons voedsel produceren, verdelen en consumeren, zowel binnen de EU als daarbuiten.

Het kabinet werkt aan een [integraal voedselbeleid](#) en heeft aangegeven open te staan voor ideeën en voorstellen vanuit de Kamer die kunnen helpen om hier nadere invulling aan te geven.

Milieudefensie zou het waarderen als u de minister vraagt om het rapport '**Re-rooting EU Food Supply**' te gebruiken voor de verdere uitwerking van het voedselbeleid.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, neemt u dan gerust contact op met ondergetekende. Ook zijn we van harte bereid langs te komen om met u in gesprek te gaan over deze inbreng.

Met vriendelijke groet,

Jeanet van der Woude

Sr inhoudelijk medewerker Klimaatrechtvaardigheid, Landbouw & Voedsel